

De relatie tussen de socio-demografische factoren en de
kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het
welbevinden van kinderen. Doet regio ertoe?

Hoe representatief is het onderzoek van De Kinderombudsman?

Naam: Elise van der Meer

Studentnummer: 2742861

Master Orthopedagogiek

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen

Naam begeleider: dr. W.J. Post

Naam tweede beoordelaar: dr. J. Luijkx

Datum: 4 december 2022

Aantal woorden: 7823

Samenvatting

Nederlandse kinderen zijn over het algemeen erg gelukkig en tevreden met hun leven, maar dit geldt niet voor alle kinderen. De Kinderombudsman doet daarom onderzoek naar hoe tevreden kinderen zijn met hun leven, maar ook naar de kwaliteit van hun opvoedingsomgeving. In dit onderzoek wordt de relatie onderzocht tussen de socio-demografische factoren: geslacht, leeftijd, gezinssamenstelling, armoede en onderwijsniveau en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Daarnaast is regio als mogelijke relevante factor toegevoegd. Het doel van deze studie was of regio, net zoals de socio-demografische factoren, een mogelijke relatie heeft met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden van kinderen en daarnaast is het onderzoek van De Kinderombudsman onderzocht op representativiteit van de relevante factoren. Om inzicht te krijgen in deze relaties, is gebruikt gemaakt van de data van De Kinderombudsman uit het jaar 2020. Resultaten toonden aan dat de onderzochte socio-demografische factoren een significante relatie hebben met zowel de kwaliteit van de opvoedingsomgeving als het welbevinden van kinderen. Echter is er geen relatie gevonden tussen regio en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Daarnaast bleek het onderzoek van De Kinderombudsman niet representatief op relevante factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Echter is het effect van deze niet-representatieve steekproef op de gemiddelde cijfers voor de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden klein.

Steekwoorden: opvoedingsomgeving, welbevinden, socio-demografische factoren, regio, representativiteit, De Kinderombudsman

Abstract

Dutch children are generally very happy and satisfied with their lives, but this does not apply to all children. The Children's Ombudsman therefore conducts research into how satisfied children are with their lives, but also into the quality of their childrearing environment. This research examines the relationship between the socio-demographic factors: gender, age, family composition, poverty and level of education and the quality of the childrearing environment and wellbeing. In addition, region has been added as a possible relevant factor. The aim of this study was whether the region, just like the socio-demographic factors, has a possible relationship with the quality of the childrearing environment and wellbeing of children. In addition, the study by The Children's Ombudsman was examined for the representativeness of the relevant factors. To gain insight into these relationships, data from The Children's Ombudsman from the year 2020 was used. Results showed that the socio-demographic factors have a significant relationship with both the quality of the childrearing environment and wellbeing of children. However, no relationship was found between region and the quality of the childrearing environment and wellbeing. In addition, the study by The Children's Ombudsman turned out to be unrepresentative of relevant factors that influence the quality of the childrearing environment and wellbeing. Nevertheless, the effect of this non-representative sample on the average figures for the quality of the childrearing environment and wellbeing is small.

Keywords: childrearing environment, wellbeing, socio-demographic factors, region, representativeness, The Children's Ombudsman

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Abstract	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	5
Methode	9
Design	9
Participanten	9
Onderzoeksinstrument en -variabelen	9
Procedure	11
Data-analyse	11
Resultaten	14
Beschrijvende gegevens	14
Bivariate analyses	18
Socio-demografische factoren ten aanzien van <i>Gezin, Samenleving</i> en <i>Welbevinden</i>	18
Regionale verschillen ten aanzien van <i>Gezin, Samenleving</i> en <i>Welbevinden</i>	20
Invloed socio-demografische factoren en regio ten aanzien van <i>Gezin, Samenleving</i> en <i>Welbevinden</i>	21
Representativiteit van de steekproef	22
Effect niet-representatieve factoren in de steekproef op <i>Gezin, Samenleving</i> en <i>Welbevinden</i>	23
Discussie	25
Sterke punten en beperkingen van het onderzoek	26
Aanbevelingen	27
Literatuurlijst	29
Bijlage 1	33
Bijlage 2	34

Inleiding

Nederlandse kinderen behoren tot de gelukkigste kinderen van Europa (World Health Organization, 2020), maar desondanks zijn er nog steeds veel kinderen in Nederland waarmee het minder goed gaat (De Kinderombudsman, 2020). De grote mate van geluk wordt in verband gebracht met de hoge welvaart in ons land, goede gezondheid, gunstige leefomstandigheden en goede sociale relaties die kinderen hebben (Kloosterman et al., 2021). UNICEF (2020) onderzocht zowel de mentale, als de fysieke gezondheid van kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar in de meest welvarende landen. Nederlandse kinderen scoren hoog. Bijna 80 procent van de kinderen is tevreden met zijn/haar leven. De Kinderombudsman (2020) heeft ook onderzoek gedaan naar het leven van kinderen. Uit de monitor van De Kinderombudsman blijkt dat kinderen tevreden zijn met hun leven, ze geven hun leven een gemiddeld rapportcijfer van een 7,8. Ook vraagt De Kinderombudsman kinderen naar de kwaliteit van de opvoedingsomgeving. Om een uitspraak te kunnen doen over de tevredenheid met het leven, maar ook over de kwaliteit van de opvoedingsomgeving is het van belang dat de steekproef een goede afspiegeling is van de Nederlandse populatie kinderen. Echter kan dit alleen wanneer de steekproef representatief is op factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en de tevredenheid.

De mate waarin iemand tevreden is met het leven zegt iets over de inschatting van het subjectief welbevinden. Echter is het meten van het subjectief welbevinden lastig. Het bestaat namelijk uit twee verschillende componenten, een affectief component (gevoel van geluk) en een component dat ingaat op de tevredenheid met het eigen leven (Diener et al., 1999). In dit onderzoek is 'tevredenheid met het leven' als ruwe indicator voor het welbevinden gebruikt. De kwaliteit van de opvoedingsomgeving wordt gemeten aan de hand van veertien omgevingsvoorwaarden, die ontleend zijn aan het 'Best Interest of the Child'-model (BIC-model). De kwaliteit van deze veertien omgevingsvoorwaarden hangt samen met het welbevinden van kinderen. Hoe hoger de kwaliteit van deze veertien omgevingsvoorwaarden, hoe hoger het welbevinden van het kind (Kalverboer & Zijlstra, 2006; Ten Brummelaar et al., 2014). Diener en Suh (1997) zagen al vroeg dat welbevinden sterk verweven is met de kwaliteit van leven. Volgens Verschueren en Koomen (2007) beïnvloeden verschillende factoren het welbevinden van een kind. Door in kaart te brengen welke factoren van invloed zijn op het welbevinden, als ook de kwaliteit van de opvoedingsomgeving kan de mate van representativiteit van deze factoren bepaald worden.

De literatuur doet vermoeden dat verschillende factoren van invloed zijn op het welbevinden, als ook de kwaliteit van de opvoedingsomgeving (Van Dorsselaer et al., 2010;

De Looze et al., 2014; Stevens, 2018). Uit de literatuur blijkt dat de factoren geslacht, leeftijd, gezinssamenstelling, armoede en onderwijsniveau een relatie hebben met het welbevinden. Uit onderzoek van De Looze et al. (2014) komt naar voren dat het grootste deel van de kinderen in Nederland de afgelopen zestien jaar een hoog niveau van welbevinden ervaart. Echter blijken er wel verschillen waarneembaar wanneer er gekeken wordt naar het geslacht en de leeftijd van deze kinderen. Zo blijkt dat meisjes vaker ongelukkiger zijn dan jongens en dat het verschil groter wordt naarmate jongens en meisjes ouder worden (Van Dorsselaer et al., 2010; De Looze et al., 2014; Duinhof et al., 2014). Stevens et al. (2018) bevestigt dit resultaat. Hij onderzocht voor leerlingen op het basis- en voortgezet onderwijs hoe tevreden zij zijn over hun leven. Leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn minder tevreden over hun leven dan leerlingen op de basisschool. Zowel op de basisschool als in het voortgezet onderwijs zijn jongens positiever over hun leven dan meisjes.

Onderzoek van Kleinjan et al. (2020) toont aan dat kinderen die opgroeien in onvolledige gezinnen (kinderen die niet bij beide biologische ouders opgroeien) minder gelukkig met hun leven zijn dan kinderen die opgroeien in volledige gezinnen. Kinderen ondervinden nog te vaak schade als hun ouders uit elkaar gaan (Stevens et al., 2018). Ook armoede is van invloed op het welbevinden van kinderen. Naarmate een gezin langer in armoede leeft is de kans groter dat het gevoel van ongelukkig zijn toeneemt (Vanhee, 2007). Kinderen uit huishoudens met de hoogste inkomens voelen zich vaker gelukkig dan kinderen in huishoudens met lagere inkomens (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2019). Kinderen, met name jonge kinderen, uit eenoudergezinnen en gezinnen met een laag inkomen hebben een grotere kans op het krijgen van nadelige gevolgen van armoede op hun welbevinden (Stevens et al., 2009; Letourneau et al., 2011).

Stevens et al. (2018) heeft ook gekeken naar opleidingsverschillen binnen het voortgezet onderwijs in relatie tot welbevinden. Uit onderzoek blijkt dat er nauwelijks verschillen zijn tussen verschillende onderwijsniveaus. Leerlingen op het VMBO ervaren niet een lager of hoger welbevinden dan leerlingen op het VWO. Wanneer gekeken wordt naar de invloed van de afkomst van kinderen in relatie tot het welbevinden dan ervaren kinderen met een migratieachtergrond meer mentale problemen en een minder niveau van welbevinden dan kinderen zonder een migratieachtergrond (Boer et al., 2021b; Duinhof et al., 2020; Weinberg et al., 2019). In het onderzoek van De Kinderombudsman is kinderen niet expliciet gevraagd naar de migratieachtergrond. Wel konden kinderen aangeven of ze in een asielzoekerscentrum woonachtig zijn. Echter bleek de omvang van deze groep (N = 6) te klein te zijn om uitspraken te kunnen doen over deze groep.

De factoren geslacht, leeftijd, gezinssamenstelling, armoede en onderwijsniveau bepalen samen met andere demografische factoren (de ontwikkelingen in) de bevolkingssamenstelling (De Beer, 2020). Schmeets (2014) bevestigt dit en veronderstelt dat regionale verschillen vrijwel geheel zijn toe te schrijven aan verschillen in bevolkingssamenstelling. Maar is dat wel zo? Dit zou betekenen dat regio op zichzelf geen relatie heeft met de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van kinderen en het welbevinden. Het Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] heeft echter onderzoek gedaan naar de mate van tevredenheid met het leven onder volwassenen voor de verschillende regio's. Uit het onderzoek komt naar voren dat mensen uit Flevoland het minst tevreden zijn met hun leven, tegenover mensen uit Friesland die het meest tevreden zijn met hun leven (CBS, 2020). Op provincieniveau zijn de verschillen beperkt, op regionaalniveau bestaan er geen wezenlijke verschillen naar welbevinden. Er is nog weinig bekend over regionale verschillen op zowel de kwaliteit van de opvoedingsomgeving als het welbevinden van kinderen, terwijl het beleid dat kinderen raakt steeds meer op gemeentelijke niveau bepaald wordt (De Kinderombudsman, 2022). Indien regio een relevante factor is, en naast de andere factoren gerelateerd is aan het welbevinden en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving, dan zou een mogelijke verklaring kunnen zijn dat er binnen Nederland, maar ook binnen regio's of zelfs provincies sprake is van culturele verschillen. Denk aan verschillen in levensstijl, religie, maar ook of iemand opgroeit in de stad of op het platteland. Of het opgroeien in de stad beter is dan opgroeien op het platteland is persoonsafhankelijk. Echter is het wel mogelijk dat kinderen op het platteland meer tevreden zijn over hun leven dan kinderen die opgroeien in de stad, of andersom. Wanneer blijkt dat regio gerelateerd is aan het welbevinden en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving, ook wanneer rekening gehouden wordt met de socio-demografische factoren, dan is het van belang dat de steekproef ook representatief is met betrekking tot regio.

De afgelopen jaren heeft De Kinderombudsman tweejaarlijks een onderzoek gedaan naar de kwaliteit van leven bij kinderen. De Kinderombudsman beoogt met haar onderzoeken op te komen voor de rechten van kinderen tot en met 18 jaar. De Kinderombudsman (2020) tracht met de monitor een uitspraak te doen over alle kinderen in heel Nederland omtrent de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Naast de gegevens over de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden, zijn ook gegevens verzameld over de samenstelling van de doelgroep, met daarbij ook de regio. De socio-demografische factoren zijn onder meer: geslacht, leeftijd, gezinssamenstelling, armoede en onderwijsniveau. Om goede uitspraken te kunnen doen over de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van deze kinderen, maar ook over het welbevinden moeten relevante factoren in de steekproef

representatief zijn voor de Nederlandse populatie. Kinderen kiezen er zelf voor om de vragenlijst in te vullen. Het is hierdoor mogelijk dat groepen over- of ondervertegenwoordigd zijn. Zo komt in de monitor van De Kinderombudsman naar voren dat de vragenlijst door veel meisjes en maar weinig jongens is ingevuld. De steekproef lijkt daarmee geen goede afspiegeling van de populatie kinderen in Nederland te geven voor wat betreft geslacht, maar ook niet voor leeftijd en onderwijsniveau (De Kinderombudsman, 2020). Kijkend naar de literatuur is de verwachting dat de socio-demografische factoren van invloed zijn op het welbevinden, alsook op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving. Hoewel er onderzoeken zijn gedaan naar de invloed van de socio-demografische factoren geslacht, leeftijd, gezinssamenstelling, armoede en onderwijsniveau is de mogelijke invloed van de regio nog nauwelijks onderzocht. Met behulp van dit onderzoek wordt getracht meer inzicht te krijgen in regionale verschillen ten aanzien van de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden bij kinderen. Is regio toe te schrijven aan de socio-demografische factoren zoals Schmeets (2014) beoogt of doet regio ertoe? Dit heeft geleid tot de volgende vraagstellingen:

- Wat is de relatie tussen de socio-demografische factoren en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden van kinderen tussen de 8 en 18 jaar die wonen in Nederland?
- In hoeverre is er een relatie tussen de regio en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden van kinderen tussen de 8 en 18 jaar die wonen in Nederland?
- In hoeverre is er een relatie tussen regio en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden van kinderen tussen de 8 en 18 jaar die wonen in Nederland wanneer er rekening gehouden wordt met de socio-demografische factoren?
- In hoeverre is de steekproef op relevante factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden van kinderen tussen 8 en 18 jaar die wonen in Nederland representatief? En wat is het effect van de niet-representatieve factoren in de steekproef op de gemiddelde cijfers voor de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden?

Methode

Design

Dit onderzoek omvat een cross-sectioneel onderzoek waarin gebruik is gemaakt van de data uit het onderzoek van De Kinderombudsman. Er is onderzoek gedaan naar wat er speelt in de levens van kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 18 jaar. Het doel van het onderzoek van De Kinderombudsman is om te achterhalen wat er in de levens van kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 18 jaar in Nederland en Caribisch Nederland (Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) speelt (De Kinderombudsman, 2020). Huidig onderzoek maakt gebruik van de dataset uit 2020 en richt zich enkel op kinderen die wonen in Nederland.

Participanten

De doelpopulatie omvat alle kinderen in de leeftijd van 8;0 tot en met 18;11 jaar, wonend in Nederland. Binnen dit onderzoek zijn kinderen vanaf acht jaar geïncludeerd. Kinderen vanaf acht jaar zijn in het algemeen in staat om hun mening te geven en kunnen dus aangeven of ze wel of niet tevreden zijn met de kwaliteit van hun leven. Kinderen ouder dan achttien jaar zijn in dit onderzoek niet meegenomen, volgens het IVRK is een mens boven de achttien jaar geen kind meer. Geïncludeerd zijn kinderen die thuis wonen, in een pleeggezin wonen, in een open instelling wonen en kinderen die in een gesloten instelling of jeugdgevangenis wonen (De Kinderombudsman, 2020). Geëxcludeerd zijn kinderen die niet voldoende de Nederlandse taal beheersen om zelfstandig de vragenlijst in te kunnen vullen. Voor zowel de doel- als onderzoekspopulatie gelden de inclusie- en exclusiecriteria. De steekproef bestaat uit 1950 kinderen in de leeftijd van 8;0 tot en met 18;11 jaar, wonend in Nederland. De steekproef omvat 682 jongens (35,0%) en 1251 meisjes (64,2%). In de leeftijdscategorie 8-12 jarigen zijn er totaal 751 kinderen (38,5%) en in de categorie 13-18 jarigen 1199 kinderen (61,5%).

Onderzoeksinstrument en -variabelen

De kenmerken die meegenomen worden in dit onderzoek zijn: geslacht (jongen, meisje, 'anders'), leeftijdscategorie (8-12 jarigen, 13-18 jarigen), gezinssamenstelling (bij mijn ouders samen, met slechts een ouder (en partner)), armoede (we hebben thuis weinig geld, we hebben thuis geen weinig geld); waarbij het wel of niet hebben van weinig geld een indicatie is voor armoede. Het is echter een subjectieve indicatie vanuit de beleving van het kind. En tot slot wordt het onderwijsniveau (praktijkonderwijs, VMBO, HAVO, VWO of gymnasium) meegenomen. Ook is kinderen gevraagd in welke provincie ze wonen.

De kwaliteit van de opvoedingsomgeving is gemeten met de ‘Best Interest of the Child Self-report questionnaire’ (BIC-S), een instrument die de kwaliteit van de opvoedingsomgeving meet, en gebaseerd is op het BIC-model. De BIC-S onderscheidt twee dimensies: het gezin en de samenleving. De ontwikkelingsvoorwaarden voor de dimensie Gezin betreffen: 1. Adequate verzorging, 2. Een veilige en fysieke directe omgeving, 3. Affectief klimaat, 4. Een ondersteunende flexibele opvoedingsstructuur, 5. Adequaat voorbeeldgedrag ouder, 6. Interesse en 7. Continuïteit in opvoeding en verzorging, toekomstperspectief (Kalverboer & Zijlstra, 2006; Zijlstra et al., 2022). De dimensie Samenleving omvat de volgende ontwikkelingsvoorwaarden: 9. Respect, 10. Sociaal netwerk, 11. Educatie, 12. Omgang met leeftijdgenoten en 14. Stabiliteit in levensomstandigheden, toekomstperspectief (Zijlstra et al., 2022). De voorwaarden 8. Een veilige fysieke bredere omgeving en 13. Adequaat voorbeeldgedrag samenleving, die horen bij de veertien condities van het BIC-model blijken niet goed te passen in de tweede dimensie samenleving (Zijlstra et al., 2022), en worden in dit huidige onderzoek niet meegenomen. Uit onderzoek van Zijlstra et al. (2022) komt een hoge correlatie naar voren tussen de dimensie Gezin en de dimensie Samenleving ($r = 0.60$), wat resulteert in een voldoende mate van externe validiteit. Ook werden positieve significante correlaties gevonden tussen de score op welbevinden en de dimensie Gezin ($r = 0.54$) en tussen de score op welbevinden en de dimensie Samenleving ($r = 0.63$). De correlaties zijn in navolging van Cohen (1992) middelgroot tot groot. Ook de constructvaliditeit is als voldoende beoordeeld. De dimensie Gezin ($H = 0.60$, $Rho = 0.88$) en dimensie Samenleving ($H = 0.46$, $Rho = 0.80$) worden beiden als betrouwbare en sterke schaal beoordeeld. Tot slot is aan de kinderen gevraagd om hun leven te waarderen met een cijfer tussen de 1 en 10.

Binnen dit onderzoek is gekozen voor de indeling in regio’s die ook gebruikt wordt door het Centraal Bureau Statistiek (CBS, 2022a): Noord (Friesland, Groningen en Drenthe), Oost (Flevoland, Overijssel en Gelderland), Zuid (Noord-Brabant en Limburg) en West (Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland).

Naast de vragenlijst van De Kinderombudsman zijn ook de relevante en soortgelijke gegevens uit StatLine, de databank van het CBS, gebruikt, voor de vergelijking tussen de gegevens van heel Nederland en de gegevens van deze steekproef met betrekking tot de relevante factoren. De factoren worden in StatLine gedefinieerd als: geslacht (man, vrouw), leeftijd (8-12 jaar, 13-18 jaar), gezinssamenstelling (kind woont met beide juridische ouders, kind woont alleen met moeder of vader (en partner)), armoede (inkomen tot lage inkomensgrens – ten minste 1 jaar, inkomen boven lage inkomensgrens – ten minste 1 jaar), onderwijsniveau (praktijkonderwijs, VMBO, HAVO, VWO of gymnasium) en regio (Noord, Oost, Zuid, West).

Alle data zijn gegevens uit het jaar 2020, behalve de gegevens over gezinssamenstelling. De meest recente data over gezinssamenstelling dateert van het jaar 2015 en is gebruikt binnen dit onderzoek.

Procedure

Tussen 17 april 2020 en 30 september 2020 heeft de online vragenlijst opgestaan op de website van De Kinderombudsman. Via social media is aandacht gevraagd voor de vragenlijst en ook is geprobeerd om kinderen te bereiken via jongerenorganisaties, jeugdzorginstellingen en justitiële jeugdinstanties. Tevens zijn leerlingraden van scholen gevraagd om de vragenlijst te verspreiden en is er een artikel op De Dag Vandaag, de digitale agenda voor het basisonderwijs, verschenen (De Kinderombudsman, 2020). Alle deelnemers zijn voor deelname geïnformeerd over het belang van het onderzoek en de mogelijkheid dat de resultaten gebruikt kunnen worden voor wetenschappelijk onderzoek. De vragenlijsten zijn anoniem (er is niet naar de naam of persoonsgegevens gevraagd) ingevuld, wat betekent dat de resultaten niet herleidbaar zijn tot personen. De data zijn verkregen via De Kinderombudsman en zijn opgeslagen op de beveiligde server van de Rijksuniversiteit Groningen.

Data-analyse

De data van het onderzoek van De Kinderombudsman zijn geanalyseerd met behulp van het statistische programma IBM SPSS Statistics (versie 28). Voor beide dimensies van de kwaliteit van de opvoedingsomgeving zijn gemiddelde scores berekend (hierna: *Gezin* en *Samenleving*). Het rapportcijfer dat kinderen aan hun leven geven wordt hierna als *Welbevinden* geformuleerd. Vervolgens zijn voor de variabelen *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* de beschrijvende statistieken: gemiddelden, standaarddeviaties, minimum en maximum in kaart gebracht. Aansluitend zijn ook de beschrijvende statistieken van de socio-demografische factoren en de factor regio voor *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* in kaart gebracht. Er is gebruik gemaakt van meerdere onafhankelijke t-toetsen om het verschil in *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* voor de factoren leeftijdscategorie, gezinssamenstelling en armoede te toetsen. De assumpties die gelden voor onafhankelijke t-toetsen, namelijk continue variabelen, onafhankelijke steekproeven en gelijke varianties in beide groepen, zijn gecontroleerd. Wanneer de assumptie van gelijke varianties werd geschonden, werd de toets voor ongelijke varianties gebruikt. Er zijn gestandaardiseerde effectgroottes berekend (Cohen, 1992). De vuistregel van Cohen (2013) is gebruikt om de effectgroottes te interpreteren: smal ($d = 0.2$), medium ($d = 0.5$) en groot ($d \geq 0.8$). Het gehanteerde significantieniveau in dit onderzoek was

$\alpha = .05$. Tot slot is gebruik gemaakt van drie ANOVA's om voor geslacht, onderwijsniveau en regio te toetsen of er verschillen waren ten aanzien van *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden*. De assumpties van gelijke varianties in alle groepen zijn gecontroleerd door middel van de 'homogeneity of variance-test'. Ook hier zijn wederom standaard effectgroottes berekend (Field, 2013). De effectgroottes kunnen als volgt worden geïnterpreteerd: smal ($\omega^2 = 0.01$), medium ($\omega^2 = 0.06$) en groot ($\omega^2 \geq 0.14$). Regio is binnen representativiteitsonderzoeken en voor huidig onderzoek te allen tijde relevant en wordt daarom meegenomen in de analyses. Voor de significante factoren is een Fisher's Least Significant Difference (LSD) Post Hoc Test uitgevoerd om te achterhalen welke groepen significant van elkaar verschillen.

Vervolgens is door middel van regressieanalyses nagegaan of er samenhang is tussen de socio-demografische factoren enerzijds en de variabelen *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* anderzijds. Om de invloed van regio te bepalen is voor elke afzonderlijke regressieanalyse een model gemaakt zonder en met regio als onafhankelijke variabele. De assumpties die gelden bij regressieanalyses zijn gecontroleerd. De normaliteit van de residuen is gecontroleerd met behulp van histogrammen. De homoscedasticiteit en lineariteit zijn door middel van spreidingsdiagrammen rondom de residuen gecontroleerd. Voor het onderdeel representativiteit is de database van het CBS geraadpleegd om te onderzoeken in hoeverre de steekproef overeenkomt met de populatie op de verschillende significante en relevante factoren. In Tabel 1 staan de percentages zoals de socio-demografische factoren en de factor regio verdeeld zijn over de Nederlandse bevolking. Door middel van chi-kwadraattesten is getest of de steekproef verschilt van de populatie op alle significante en relevante factoren. Tot slot is er een zogenoemde weegprocedure uitgevoerd. Er zijn allereerst wegingsfactoren berekend voor alle groepen binnen de verschillende factoren, dit is gedaan door het populatiecijfer te delen door het steekproefcijfer. Vervolgens is voor alle groepen een herberekening gedaan om het aantal respondenten in de steekproef representatief te maken ($n_{repr.steekproef}$). Door het aantal respondenten in de steekproef te vermenigvuldigen met de weegfactor ontstaat de ideaalsituatie voor het aantal respondenten in een representatieve steekproef. Vervolgens zijn de nieuwe gemiddelden voor de verschillende factoren op *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* berekend (M_{na}), maar ook zijn de gemiddelden voor de variabelen *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* berekend ($M_{gemiddeld}$). In Bijlage 2 staan verdere details en voorbeelden voor berekeningen uitgewerkt.

Tabel 1

Bevolking naar geslacht, leeftijdscategorie, gezinssamenstelling, armoede, onderwijsniveau en regio

Factor	Groep	% in de populatie
Geslacht ¹	Jongen	49.7
	Meisje	50.3
Leeftijdscategorie ¹	8-12 jarigen	43.9
	13-18 jarigen	56.1
Gezinssamenstelling ²	Bij beide ouders	72.3
	Bij een van beide ouders (en partner)	27.7
Armoede ³	Geen weinig geld	94.5
	Weinig geld	5.5
Onderwijsniveau ⁴	Praktijkonderwijs	5.4
	VMBO	33.8
	HAVO	29.4
	VWO of gymnasium	31.3
Regio ¹	Noord	9.9
	Oost	21.1
	Zuid	47.8
	West	21.1

¹ Overgenomen van *Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio* door CBS, 2022a

² Overgenomen van *Kinderen naar aanwezigheid ouders; leeftijd, migratieachtergrond* door CBS, 2018

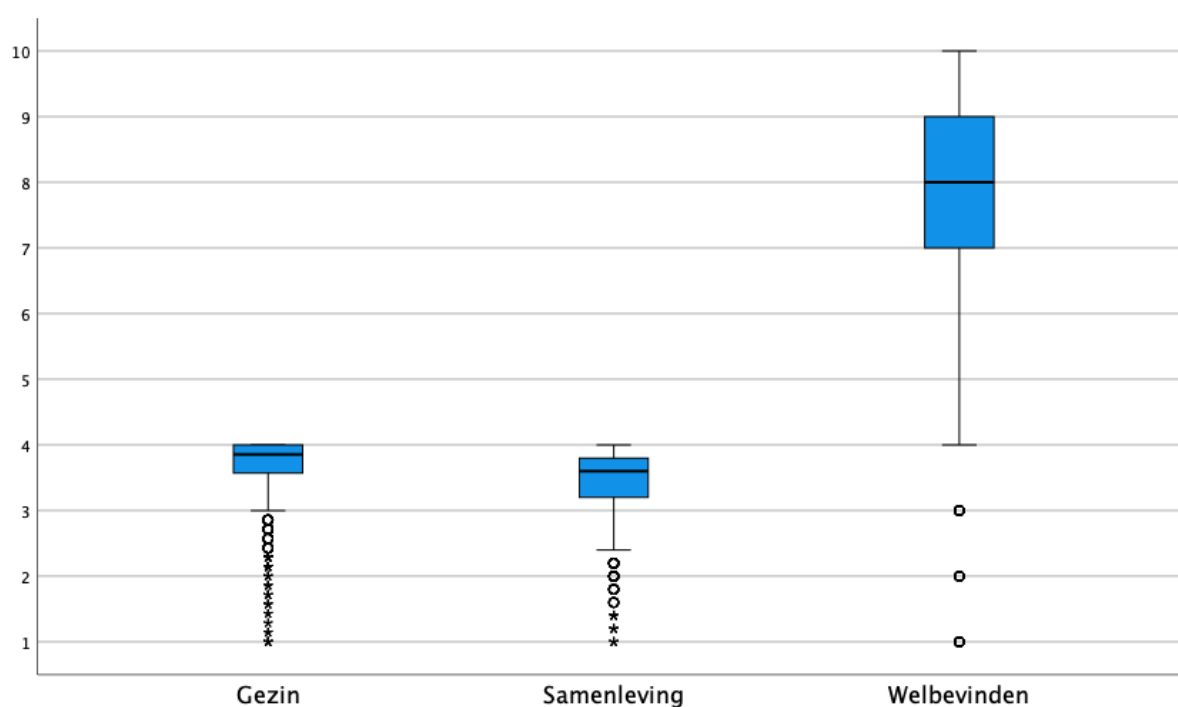
³ Overgenomen van *Laag en langdurig laag inkomen van personen; persoonskenmerken* door CBS, 2021

⁴ Overgenomen van *Vo; leerlingen, onderwijssoort in detail, leerjaar* door CBS, 2022b

Resultaten

Beschrijvende gegevens

De (afhankelijke) variabelen: *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* zijn allereerst in kaart gebracht, zie Figuur 1. Bij alle drie de variabelen is er sprake van een negatief scheve verdeling. Bij *Gezin* wordt weinig spreiding gezien ($M = 3.710$, $SD = .466$). Daarnaast scoren de meeste kinderen relatief hoog. Bij *Samenleving* is de spreiding iets groter ten opzichte van *Gezin*, echter is het gemiddelde lager ($M = 3.461$, $SD = .534$). Kinderen scoren op *Welbevinden* hoog ($M = 7.874$, $SD = 1.610$), maar relatief lager ten opzichte van *Gezin* en *Samenleving* (factor 2.5). De spreiding op *Welbevinden* is iets groter in vergelijking met de variabelen *Gezin* en *Samenleving*. Voor *Gezin* en *Samenleving* loopt de schaal van 1 tot en met 4 en voor *Welbevinden* loopt de schaal van 1 tot en met 10. Zoals in Figuur 1 te zien is komen de minimum- en maximumwaarden bij alle drie de variabelen voor.

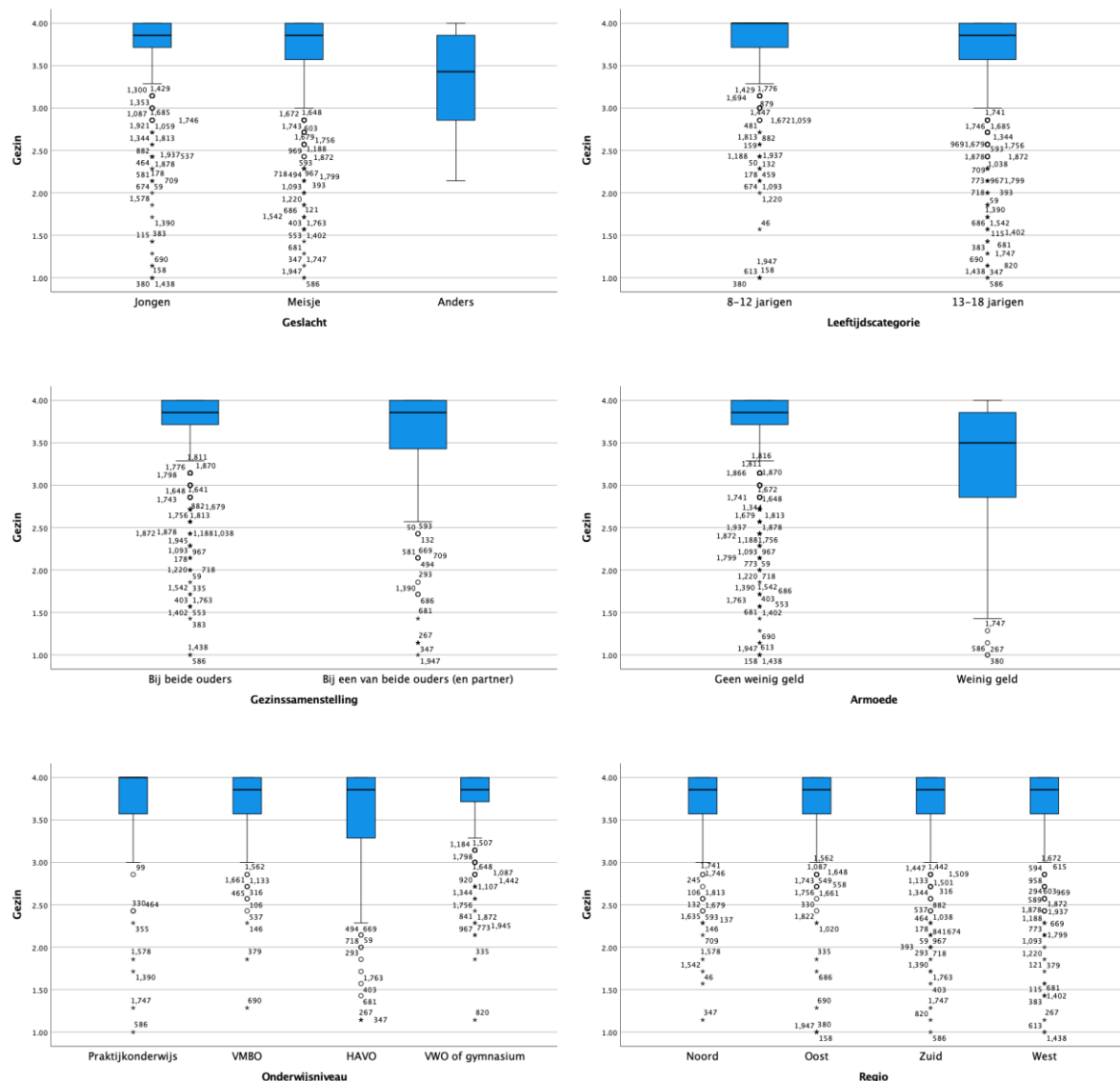

Figuur 1

Verdeling van de (gemiddelde) scores op de variabelen: gezin, samenleving en welbevinden

In Figuur 2 worden de boxplots voor *Gezin* weergegeven naar socio-demografische factoren en regio. Wanneer gekeken wordt naar Figuur 2 dan valt op dat de respondenten op alle factoren relatief hoog scoren. Voor alle factoren geldt dat er sprake is van een negatief scheve verdeling. Kijkend naar de globale spreiding in de boxplots is te zien dat de groep

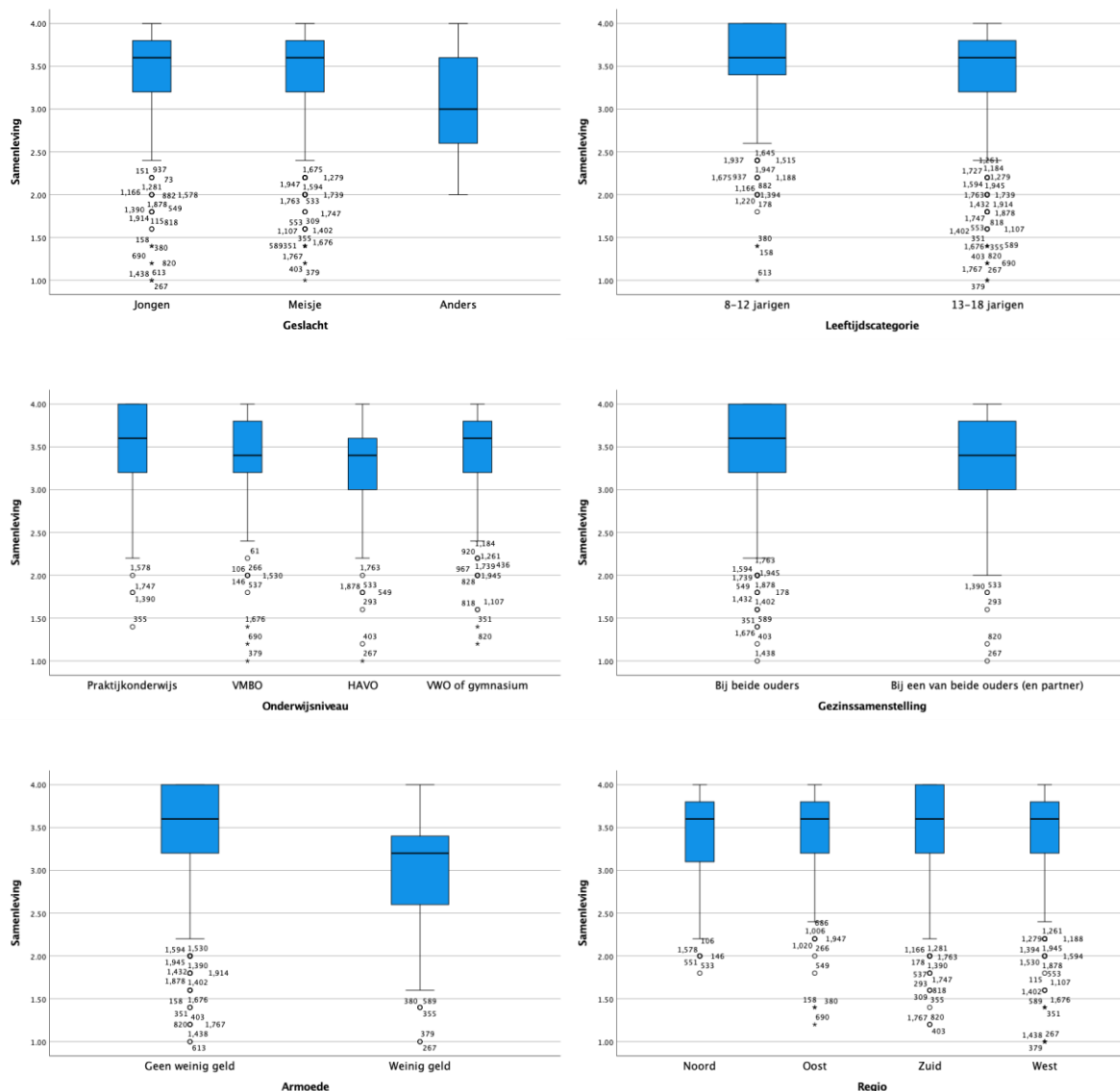
‘anders’ een opvallend grotere spreiding heeft ten opzichte van jongens en meisjes. De groep ‘anders’ kan gedefinieerd worden als kinderen die zich zowel geen jongen, maar ook geen meisje voelen. Kijkend naar de andere factoren valt op dat er bij Gezinssamenstelling, Armoede en Onderwijsniveau een duidelijk verschil in spreiding is. Kinderen die bij een van beide ouders (en partner) wonen, kinderen die weinig geld ervaren en kinderen die op de HAVO zitten laten een grotere spreiding zien ten opzichte van de andere groepen binnen de factoren Gezinssamenstelling, Armoede en Onderwijsniveau. Tot slot valt te zien dat bij alle factoren uitbijters voorkomen. Er is één groep waarbij geen uitbijters gezien worden, namelijk de groep ‘anders’.

Figuur 2

Boxplots van de socio-demografische factoren en regio voor Gezin

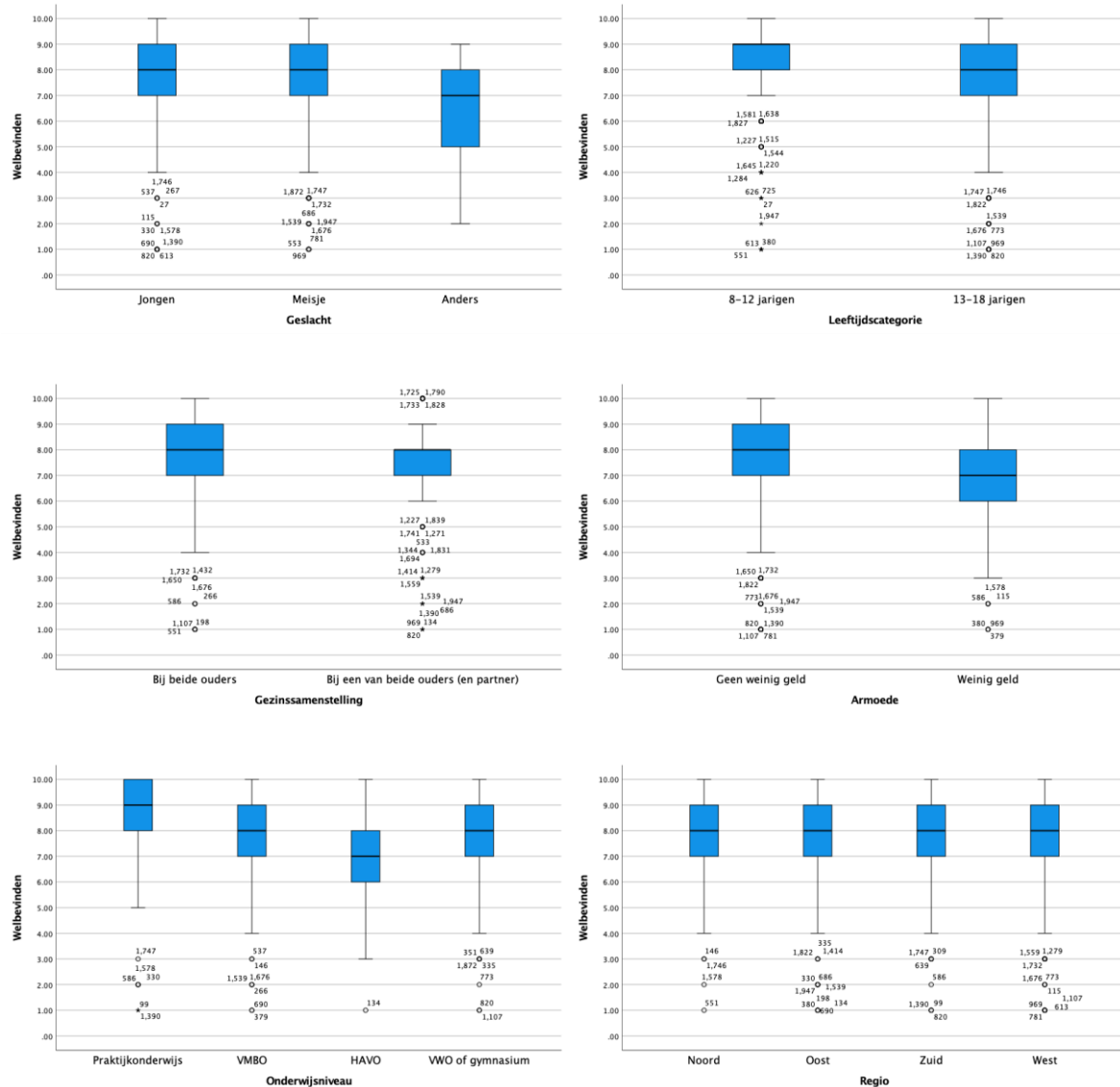
Figuur 3 toont de boxplots voor *Samenleving* naar socio-demografische factoren en regio. De boxplots in Figuur 3 lijken grotendeels overeen te komen met de boxplots in Figuur 2. Er is sprake van relatief hoge scores op *Samenleving*. Echter scoren respondenten gemiddeld lager op *Gezin* dan op *Samenleving*. Voor alle factoren geldt dat er sprake is van een negatief scheve verdeling. De spreiding voor de factoren op *Samenleving* is groter dan de spreiding voor de factoren op *Gezin*. Binnen de factor Armoede valt op dat de spreiding voor de groep kinderen die weinig geld ervaart groter is dan voor de groep kinderen die geen weinig geld ervaart. Bij alle factoren worden wederom uitbijters gezien. Het aantal uitbijters bij de factoren op *Samenleving* is wel afgenomen ten opzichte van het aantal uitbijters bij de factoren op *Gezin*.

Figuur 3

Boxplots van de socio-demografische factoren en regio voor Samenleving

Figuur 4 toont de boxplots behorend bij *Welbevinden*. De respondenten scoren ook op *Welbevinden* relatief hoog. Ook bij *Welbevinden* is sprake van een negatief scheve verdeling. De boxplots geven een grove inschatting van de spreiding. Er lijkt weinig verschil in spreiding waarneembaar tussen de verschillende groepen binnen de factoren. Bij alle factoren worden uitbijters gezien. Bij de groep kinderen die bij een van beide ouders (en partner) woont valt op dat er zowel uitbijters zijn aan de boven- en onderkant.

Figuur 4

Boxplots van de socio-demografische factoren en regio op het welbevinden

Bivariate analyses

Socio-demografische factoren ten aanzien van Gezin, Samenleving en Welbevinden

Met behulp van drie t-toetsen (Leeftijd, Gezinssamenstelling en Armoede) en twee ANOVA's (Geslacht en Onderwijsniveau) is onderzocht of er verschillen zijn binnen de verschillende groepen van de socio-demografische factoren op de variabelen *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden*. Een volledig overzicht van de resultaten staat weergegeven in Bijlage 1.

Uit de resultaten van de t-toetsen blijkt dat voor de factoren Leeftijd, Gezinssamenstelling en Armoede geen gelijkheid in varianties aangenomen kan worden op *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden*. Uitzondering geldt voor Gezinssamenstelling op *Samenleving*. Ondanks ongelijkheid in varianties blijken de factoren wel significant op *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden*. 8-12 jarigen en 13-18 jarigen verschillen significant van elkaar op *Gezin* ($t(1852) = 5.464$; $p < .001$), *Samenleving* ($t(1754) = 7.045$; $p < .001$) en *Welbevinden* ($t(1701) = 10.242$; $p < .001$). De effectgroottes geven een smal tot medium effect, het significante resultaat laat daarmee weinig praktische significantie zien.

Voor kinderen die bij beide ouders wonen en kinderen die bij een van beide ouders wonen is er een significant verschil gevonden op *Gezin* ($t(524) = 4.483$; $p < .001$), *Samenleving* ($t(1780) = 5.245$; $p < .001$) en *Welbevinden* ($t(567) = 6.891$; $p < .001$). De effectgroottes geven wederom een smal tot medium effect, het significante resultaat laat daarmee weinig praktische significantie zien.

Voor armoede geldt dat kinderen die geen weinig geld ervaren en kinderen die weinig geld ervaren significant verschillen op *Gezin* ($t(104) = 6.654$; $p < .001$), *Samenleving* ($t(107) = 7.020$; $p < .001$) en *Welbevinden* ($t(107) = 6.720$; $p < .001$). Kijkend naar de effectgroottes zien we waarden van Cohen's d variërend van .926 tot 1.158. Daarmee laat het significante resultaat ook een grote praktische relevantie zien.

Uit de resultaten van de twee ANOVA's blijkt dat voor de socio-demografische factoren Geslacht en Onderwijsniveau de varianties niet aan elkaar gelijk zijn. Er is een significant verschil op *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* voor beide socio-demografische factoren. Er is een significant verschil voor Geslacht en Onderwijsniveau geconstateerd, echter laten de bijbehorende smalle effectgroottes zien dat het significante resultaat weinig tot geen praktische significantie heeft.

Uit de Post Hoc Test voor Geslacht blijkt dat voor de variabelen *Gezin* en *Welbevinden* jongens significant verschillen van anders ($p < .001$), maar ook meisjes verschillen significant van anders ($p < .001$). Daarnaast verschillen op de variabele *Welbevinden* jongens ook van

meisjes ($p < .001$). Op de variabele *Samenleving* scoren jongens significant verschillend van anders ($p < .001$). Meisjes scoren eveneens significant verschillend van anders ($p = .002$). Om deze reden is gekozen om bij de regressieanalyses ‘anders’ als referentiegroep te gebruiken.

Uit de Post Hoc Test voor Onderwijsniveau blijkt dat voor de variabele *Gezin* er een significant verschil is tussen kinderen die praktijkonderwijs volgen en kinderen op het VWO ($p = .031$). Ook is er een significant verschil tussen kinderen op het VMBO en kinderen op de HAVO ($p = .010$) en kinderen op de HAVO en het VWO ($p < .001$). Voor de variabele *Samenleving* blijkt er een verschil te zijn tussen kinderen die praktijkonderwijs volgen en kinderen op de HAVO ($p = .021$) en ook voor kinderen op de HAVO en het VWO ($p < .001$). Voor de variabele *Welbevinden* blijken tussen alle groepen binnen het onderwijsniveau significante verschillen te zijn. In Tabel 2 zijn de bijbehorende p-waardes af te lezen. Er is gekozen om HAVO als referentiegroep te nemen in de regressieanalyses.

Tabel 2

Post Hoc Test van onderwijsniveau voor de variabele Welbevinden

Welk onderwijsniveau	Welk onderwijsniveau	p
Praktijkonderwijs	VMBO	< .001
Praktijkonderwijs	HAVO	< .001
Praktijkonderwijs	VWO of gymnasium	.033
VMBO	HAVO	.014
VMBO	VWO of gymnasium	.020
HAVO	VWO of gymnasium	< .001

De socio-demografische factoren blijken significant te verschillen op *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden*, echter geven de effectgroottes aan dat de resultaten weinig praktische significantie hebben, behalve de effectgroottes op Armoede. De vijf socio-demografische factoren worden meegenomen in de regressieanalyses op basis van de statistische significantie op *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden*.

Regionale verschillen ten aanzien van Gezin, Samenleving en Welbevinden

Met een ANOVA is getoetst of Regio een relatie heeft met *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden*. De gemiddelden voor de verschillende regio's verschillen niet van elkaar voor *Gezin* ($p = .514$), *Samenleving* ($p = .695$) en *Welbevinden* ($p = .505$). Uit de Post Hoc Test voor regio blijkt dat er voor de variabelen *Gezin*, *Samenleving* en *Welbevinden* geen significante verschillen zijn tussen de regio's. Daarmee laat Regio geen significant resultaat zien. De

effectgroottes bevestigen dit resultaat en geven weinig tot geen praktische significantie. Ondanks dat Regio zowel statistisch als praktisch niet significant is wordt Regio meegenomen in de regressieanalyses. De invloed van Regio staat in dit onderzoek namelijk centraal en is daarmee een relevante factor.

Invloed socio-demografische factoren en regio ten aanzien van Gezin, Samenleving en Welbevinden

Met behulp van regressieanalyses is gekeken naar de relatie tussen de socio-demografische factoren en de variabele *Gezin, Samenleving* en *Welbevinden*. Model 1 geeft de modellen weer van de socio-demografische factoren voor *Gezin, Samenleving* en *Welbevinden*. Model 2 geeft de modellen weer van de socio-demografische factoren, gecorrigeerd voor regio.

Tabel 3

Regressieanalyse opvoedingsomgeving Gezin op basis van socio-demografische factoren met en zonder regio

	Model 1 (zonder regio)				Model 2 (met regio)			
	Socio-demografische factoren				Socio-demografische factoren met regio			
	B	β	SE	p	B	β	SE	p
(Constant)	3.581		.105	<.001	3.581		.108	<.001
Geslacht_jongen	.286	.314	.105	.007	.286	.314	.105	.007
Geslacht_meisje	.243	.269	.104	.020	.243	.269	.104	.020
Leeftijdscategorie	-.180	-.203	.025	<.001	-.180	-.203	.025	<.001
Gezinssituatie	-.095	-.091	.024	<.001	-.096	-.092	.024	<.001
Armoede	-.429	-.201	.049	<.001	-.429	-.201	.049	<.001
Onderwijsniveau_prak	.167	.062	.063	.009	.167	.062	.064	.009
Onderwijsniveau_vmbo	.121	.074	.040	.003	.121	.075	.040	.003
Onderwijsniveau_vwo	.128	.126	.028	<.001	.129	.127	.029	<.001
Regio_oost					-.003	-.003	.035	.933
Regio_zuid					-.003	-.003	.033	.931
Regio_west					.001	.001	.030	.970
Adjusted R ²	.088				.086			

Uit de resultaten in Tabel 3 blijkt dat de socio-demografische factoren 8,8% van de variabele *Gezin* verklaren. Wanneer Regio wordt toegevoegd wordt de variabele *Gezin* met

8,6% verklaard. De socio-demografische factoren blijken niet significant gerelateerd te zijn aan de variabele *Gezin*, wanneer gecorrigeerd wordt voor regio.

Tabel 4

Regressieanalyse opvoedingsomgeving Samenleving op basis van socio-demografische factoren met en zonder regio

	Model 1 (zonder regio)				Model 2 (met regio)			
	Socio-demografische factoren				Socio-demografische factoren met regio			
	B	β	SE	p	B	β	SE	p
(Constant)	3.358		.125	<.001	3.344		.128	<.001
Geslacht_jongen	.302	.281	.125	.016	.298	.278	.125	.017
Geslacht_meisje	.254	.238	.124	.041	.252	.236	.124	.042
Leeftijdscategorie	-.210	-.201	.029	<.001	-.208	-.199	.029	<.001
Gezinssituatie	-.127	-.103	.028	<.001	-.125	-.102	.029	<.001
Armoede	-.386	-.153	.058	<.001	-.385	-.153	.058	<.001
Onderwijsniveau_prak	.293	.092	.075	<.001	.292	.092	.076	<.001
Onderwijsniveau_vmbo	.064	.033	.047	.179	.062	.033	.048	.194
Onderwijsniveau_vwo	.076	.063	.033	.021	.066	.055	.034	.053
Regio_oost					.013	.010	.042	.757
Regio_zuid					.043	.037	.039	.270
Regio_west					.009	.009	.036	.801
Adjusted R ²	.073				.072			

Uit de resultaten in Tabel 4 blijkt dat de socio-demografische factoren 7,3% van de variabele *Samenleving* verklaren. Wanneer regio worden toegevoegd wordt de variabele *Samenleving* met 7,2% verklaard. De socio-demografische factoren blijken niet significant gerelateerd te zijn aan de variabele *Samenleving*, wanneer gecorrigeerd wordt voor regio.

Tabel 5*Regressieanalyse Welbevinden op basis van socio-demografische factoren met en zonder regio*

	Model 1 (zonder regio)				Model 2 (met regio)			
	Socio-demografische factoren				Socio-demografische factoren met regio			
	B	β	SE	p	B	β	SE	p
(Constant)	7.810		.358	<.001	7.849		.368	<.001
Geslacht_jongen	.918	.287	.358	.010	.918	.287	.358	.010
Geslacht_meisje	.633	.199	.355	.075	.632	.199	.356	.076
Leeftijdscategorie	-.927	-.298	.084	<.001	-.932	-.300	.085	<.001
Gezinssituatie	-.527	-.144	.082	<.001	-.529	-.144	.082	<.001
Armoede	-1.185	-.158	.167	<.001	-1.185	-.158	.167	<.001
Onderwijsniveau_prak	1.593	.168	.216	<.001	1.608	.170	.218	<.001
Onderwijsniveau_vmbo	.275	.048	.136	.044	.286	.050	.137	.038
Onderwijsniveau_vwo	.370	.104	.094	<.001	.376	.105	.098	<.001
Regio_oost					-.075	-.019	.120	.530
Regio_zuid					-.044	-.013	.113	.699
Regio_west					-.034	-.011	.103	.744
Adjusted R ²	.138				.136			

Uit de resultaten in Tabel 5 blijkt dat de socio-demografische factoren 13,8% van de variabele *Welbevinden* verklaren. Wanneer regio worden toegevoegd wordt de variabele *Welbevinden* met 13,6% verklaard. De socio-demografische factoren blijken niet significant gerelateerd te zijn aan de variabele *Welbevinden*, wanneer gecorrigeerd wordt voor regio.

Representativiteit van de steekproef

Met behulp van chi-kwadraattesten is onderzocht of de steekproef op significante en relevante factoren representatief is aan de Nederlandse populatie. In Tabel 6 staan de resultaten van de chi-kwadraattesten.

Tabel 6

Uitkomsten chi-kwadraattesten naar verdelingen in de steekproef en de populatie inclusief weegfactor

		Steekproef	Populatie	Weegfactor	Chi-Square	p
Geslacht*	Jongen	0.353	0.497	1.408	160.294	<.001
	Meisje	0.647	0.503	0.778		
Leeftijds-categorie	8-12 jarigen	0.385	0.439	1.139	22.653	<.001
	13-18 jarigen	0.615	0.561	0.913		
Gezins-samenstelling	Bij beide ouders	0.781	0.723	0.926	24.860	<.001
	Bij een van beide ouders (en partner)	0.219	0.277	1.266		
Armoede	Geen weinig geld	0.948	0.945	0.997	.272	.602
	Weinig geld	0.052	0.055	1.051		
Onderwijsniveau	Praktijkonderwijs	0.077	0.054	0.707	3391.226	.000
	VMBO	0.199	0.338	1.703		
	HAVO	0.219	0.294	1.346		
	VWO of gymnasium	0.506	0.313	0.619		
Regio	Noord	0.100	0.099	0.989	640.621	<.001
	Oost	0.186	0.211	1.136		
	Zuid	0.270	0.478	1.773		
	West	0.444	0.211	0.476		

* In de database van het CBS zijn geen gegevens bekend over de groep 'anders'

De groepen binnen de factoren met een weegfactor > 1.00 zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef. De groepen binnen de factoren met een weegfactor < 1.00 zijn oververtegenwoordigd in de steekproef. Voor Geslacht, Onderwijsniveau en Regio zijn er grote verschillen waarneembaar tussen de steekproefpercentages en de percentages in de populatie. Voor Armoede is een niet significant verschil gevonden tussen de kinderen in de steekproef en de populatie. De steekproef geeft voor Armoede mogelijk een goed beeld van de populatie. Voor alle andere factoren lijkt de steekproef een vertekend beeld te geven van de populatie.

Effect niet-representatieve factoren in de steekproef op *Gezin, Samenleving en Welbevinden*

Mogelijk is de steekproef niet representatief op de demografische factoren en regio. Echter met behulp van herweging van de gemiddelden voor gezin, samenleving en welbevinden

zijn er nieuwe gemiddelden berekend die mogelijk beter passen bij de populatie Nederlandse kinderen. Voor *Gezin* geldt dat het gemiddelde na wegen ($M = 3.628$) amper is gedaald ten opzichte van het gemiddelde voor wegen ($M = 3.663$). Voor *Samenleving* is het gemiddelde na wegen ($M = 3.379$) ook iets gedaald ten opzichte van het gemiddelde voor wegen ($M = 3.417$). Tot slot wordt voor *Welbevinden* na weging ($M = 7.621$) een kleine daling gezien van het gemiddelde ten opzichte van het gemiddelde voor wegen ($M = 7.741$). Het niet representatief zijn van de relevante en significante factoren heeft daarmee een minimale invloed op de gemiddelden voor gezin, samenleving en welbevinden. Voor bijbehorende details zie Bijlage 2.

Discussie

In het huidige onderzoek is onderzocht wat de invloed is van de regio ten aanzien van de kwaliteit van de opvoedingsomgeving (gezin en samenleving) en het welbevinden. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat er een relatie bestaat tussen regio en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Daarnaast is onderzocht of het onderzoek van De Kinderombudsman representatief is op de socio-demografische factoren en regio, echter blijkt het onderzoek niet representatief te zijn. De niet-representatieve steekproef heeft echter weinig invloed op de gemiddelde cijfers voor de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden.

Uit de resultaten blijkt dat de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden afhangen van het geslacht van kinderen. Meisjes waarderen hun welbevinden lager dan jongens, dit in overeenstemming met de literatuur (Van Dorsselaer et al., 2010; De Looze et al., 2014; Duinhof et al., 2014, Stevens et al., 2018). Echter nog opvallender is de groep kinderen die zich niet met jongens of meisjes identificeren en worden geschaard onder de groep 'anders'. De groep 'anders' scoort aanmerkelijk lager op zowel de kwaliteit van de opvoedingsomgeving als ook op het welbevinden ten opzichte van zowel jongens als meisjes. Binnen de groep 'anders' vallen bijvoorbeeld transgenders of personen die gender zoekend zijn. Onder deze groep komen meer psychische en affectieve problemen voor dan bij de rest van de bevolking (Dhejne et al., 2016). Opgemerkt dient te worden dat de groep 'anders' dusdanig klein is dat conclusies over deze groep met voorzichtigheid genomen dienen te worden.

Er is een relatie gevonden tussen de leeftijd van kinderen en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Kinderen in de basisschoolleeftijd (8-12 jarigen) ervaren een significant hogere kwaliteit van de opvoedingsomgeving en een hogere mate van welbevinden ten opzichte van kinderen op het voortgezet onderwijs (13-18 jarigen). Een mogelijke verklaring hiervoor is de toename van mentale problemen onder leerlingen op het voortgezet onderwijs (Boer et al., 2021a).

Op basis van literatuur werd verwacht dat kinderen die opgroeien bij een van beide ouders (en hun partner) en kinderen die weinig geld hebben minder tevreden zijn met hun leven (Vanhee, 2007; Kleinjan et al., 2020). Uit de resultaten blijkt dat deze kinderen een significant lagere kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden ervaren. Er zijn veel uiteenlopende redenen waardoor een gezin uit elkaar kan vallen. In het merendeel van de gevallen is deze reden negatief en heeft dit invloed op het welbevinden van kinderen.

Uit de literatuur komt naar voren dat er eigenlijk nauwelijks verschillen zijn in onderwijsniveau in relatie tot de kwaliteit van de opvoedingsomgeving of het welbevinden

(Stevens et al., 2018). Echter doen de resultaten anders vermoeden. Wanneer gekeken wordt naar kinderen van de verschillende onderwijsniveaus in relatie tot het welbevinden dan verschillen alle vier onderwijsniveaus significant van elkaar. Hierbij is het opvallend dat kinderen van de HAVO het laagst scoren. Een mogelijke oorzaak hiervoor blijft uit. Ook in relatie tot de kwaliteit van de opvoedingsomgeving scoren kinderen op de HAVO significant lager ten opzichte van andere onderwijsniveaus.

De factor regio heeft in dit onderzoek een centrale plaats gekregen. De resultaten blijken eenduidig, er zijn geen significante verschillen gevonden tussen de verschillende regio's ten opzichte van de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Een mogelijke verklaring ligt in lijn met de woorden van Schmeets (2014) dat regionale verschillen vrijwel geheel zijn toe te schrijven aan verschillen in de bevolkingssamenstelling.

Uit de resultaten blijkt daarnaast dat de socio-demografische factoren tezamen geen goede voorspeller zijn voor de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Daarnaast is het toevoegen van regio, dus de socio-demografische factoren en regio tezamen, een nog mindere voorspeller voor de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. De socio-demografische factoren (en de regio) verklaren tezamen geen significant deel van de variantie voor de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden.

Tot slot blijkt uit de resultaten dat het onderzoek van De Kinderombudsman mogelijk representatief is op armoede, maar niet op de overige socio-demografische factoren. De resultaten in de steekproef op armoede lijken een goede weerspiegeling te geven van de ervaren armoede in de Nederlandse populatie. Het wel of niet hebben van weinig geld is een subjectieve indicatie vanuit de beleving van het kind op armoede. Dit is vergeleken met gegevens van het CBS, waarbij is gerekend met de cijfers voor inkomens tot late inkomensgrens voor ten minste één jaar. Of deze kinderen daadwerkelijk uit een gezin komen dat weinig geld te besteden heeft of in armoede leeft is onduidelijk. Of deze vergelijking juist is valt te betwisten. Ook regio geeft geen goede weerspiegeling van de Nederlandse populatie, regio Zuid is sterk ondervertegenwoordigd, terwijl regio West sterk is oververtegenwoordigd.

Sterke punten en beperkingen van het onderzoek

Het huidige onderzoek kent verschillende sterke punten. Allereerst was de steekproef van grote omvang. Er deden 1950 kinderen mee aan het onderzoek van De Kinderombudsman. De steekproefomvang is daarmee groot genoeg om voldoende statistische power te hebben. Daarnaast is geprobeerd om zoveel mogelijk kinderen te werven door de vragenlijst via social media en via verschillende jongerenorganisaties en jeugdinstellingen te verspreiden. In theorie

zouden alle kinderen hierdoor toegang kunnen krijgen tot de vragenlijst, echter leert de praktijk dat dit niet het geval is. Kinderen die geen toegang hebben tot internet, of kinderen die minder maatschappelijk betrokken zijn hebben bijvoorbeeld al minder kans om mee te doen aan het onderzoek. Daarnaast bepalen de kinderen zelf of ze de vragenlijst invullen en dit is van invloed op de representativiteit van de steekproef.

Daarnaast is de vragenlijst van De Kinderombudsman grotendeels gebaseerd op de BIC-S. De BIC-S is een valide instrument (Zijlstra et al., 2022). De Kinderombudsman heeft kinderen gevraagd om hun leven een cijfer te geven van van 1 tot en met 10. Hiermee is geprobeerd het welbevinden in kaart te brengen. Het is lastig om het welbevinden in kaart te brengen door een opzichzelfstaande vraag. Daarnaast is het ook een erg subjectieve vraag, wat voor de een volstaat met het zes, kan voor de ander wel gelijk zijn aan een acht. Echter zijn er wel positieve significante correlaties gevonden tussen de welbevinden-vraag en de twee dimensies (gezin en samenleving) van de kwaliteit van de opvoedingsomgeving (Zijlstra et al., 2022).

Om de representativiteit van de steekproef te onderzoeken is de steekproef op relevante en significante factoren vergeleken met de Nederlandse populatie. Echter is de vergelijking op sommige factoren uit de steekproef niet geheel in overeenstemming met de factoren uit de Nederlandse populatie. Het voorbeeld over armoede is hierboven al aan de orde gekomen. Wat betreft onderwijsniveau zijn er binnen het CBS geen gegevens bekend over het aantal leerlingen in de onderbouw voor de verschillende onderwijsniveaus, alleen voor praktijkonderwijs. Voor het VMBO, de HAVO en het VWO zijn de aantallen voor het eerste en tweede leerjaar samengevoegd. Alleen de leerjaren drie tot en met zes zijn meegenomen in de vergelijking. Terwijl in de steekproef wel onderscheid is gemaakt in de eerste twee leerjaren voor de verschillende onderwijsniveaus. Tot slot blijkt de steekproef niet representatief te zijn op de factoren die van invloed zijn op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden.

Aanbevelingen

Het huidige onderzoek omvat een cross-sectioneel onderzoek, waarbij data van respondenten is verzameld op één moment. Echter zou een onderzoek met een longitudinaal design meer inzicht kunnen geven over de relevante socio-demografische factoren in relatie tot het verloop in de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Wanneer kinderen om de twee jaar meedoen aan eenzelfde onderzoek van De Kinderombudsman, dan kan de ontwikkeling van deze kinderen in kaart gebracht worden. Daarmee kunnen de effecten van de socio-demografische factoren op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden

eveneens in kaart worden gebracht. Wat is de invloed van het ouder worden, maar ook wat de invloed van bijvoorbeeld een scheiding van de ouders is op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden van het kind.

Zowel de literatuur als ook de resultaten bevestigen dat de socio-demografische factoren van invloed zijn op de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het welbevinden. Aangezien De Kinderombudsman uitspraken wil doen over de Nederlandse populatie kinderen is het van belang dat in vervolgonderzoek de steekproef representatief is op belangrijke socio-demografische factoren. Pas wanneer de steekproef op relevante factoren overeenkomt met de totale populatie kunnen uitspraken gedaan worden over de Nederlandse populatie kinderen.

Onlangs is er een nieuwe rapport van De Kinderombudsman verschenen. In het rapport van 2022 schrijft De Kinderombudsman dat kinderen in Groningen het minst positief zijn over hun leven ten opzichte van kinderen uit andere provincies (De Kinderombudsman, 2022). Met de kennis van het huidige onderzoek is een mogelijke redenering dat de samenstelling van de socio-demografische factoren in Groningen anders is dan de samenstelling van de socio-demografische factoren in de andere provincies. Het ligt dus niet aan de regio, maar aan de samenstelling van de factoren binnen de regio. Ook is het mogelijk dat de kinderen uit Groningen die mee hebben gedaan aan het onderzoek niet een representatieve weergave zijn van alle kinderen uit Groningen. Een vervolgstap zou zijn om te onderzoeken in hoeverre de steekproef van kinderen in Groningen representatief is op de socio-demografische factoren.

Referenties

- Boer, M. Van Dorselaer, S. De Looze, M., De Roos, S. Brons, H., Van Den Eijnden, R., Monshouwer, K., Huijnk, W., Ter Bogt, T., Vollebergh, W., Stevens, G.W.J.M. (2021a). *HBSC 2021. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Universiteit Utrecht.
- Boer, M., Stevens, G.W.J.M., Finkenauer, C., Koning, I.M., & Van den Eijnden, R.J.J.M. (2021b). Validation of the social media disorder scale in Dutch adolescents: Findings from a large-scale nationally representative sample. *Assessment (in press)*. <https://doi.org/10.1177/10731911211027232>.
- CBS. (2018). *Kinderen naar aanwezigheid ouders; leeftijd, migratieachtergrond* [Dataset]. Geraadpleegd op 27 september 2022 van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/81485ned/table?dl=46D31>.
- CBS. (2020). *Verschillen in geluksbeleving en tevredenheid met het leven 2013-2019*. Geraadpleegd op 11 november 2022 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2020/regionale-verschillen-in-geluksbeleving-en-tevredenheid-met-het-leven-in-2013-2019/2-regionale-verschillen-in-welzijn>.
- CBS. (2021). *Laag en langdurig laag inkomen van personen; persoonskenmerken* [Dataset]. Geraadpleegd op 27 september van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83843NED/table?dl=5D38A>.
- CBS. (2022a). *Bevolking op 1 januari en gemiddeld; geslacht, leeftijd en regio* [Dataset]. Geraadpleegd op 30 mei 2022, van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/03759ned/table?dl=39E0B>.
- CBS. (2022b). *Vo; leerlingen, onderwijssoort in detail, leerjaar* [Dataset]. Geraadpleegd op 27 september 2022 van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80040ned/table?ts=1665326381280>.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155. <https://doi.org/10.1037//00332909.112.1.155>.
- Cohen, J. (2013). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Academic press
- De Beer, J. (2020). De demografische toekomst van Nederland: wat weten we, en wat is nog onzeker? *Demos: bulletin over bevolking en samenleving*, 36(3), 1-4.
- De Kinderombudsman. (2020). *Als je het ons vraagt. Thuis in 2020. De Kinderombudsman*. Geraadpleegd op 21 maart 2022, van <https://www.dekinderombudsman.nl/publicaties/als-je-het-ons-vraagt-thuis-in-2020-0>.

- De Kinderombudsman. (2022). *Als je het ons vraagt. Onderzoek naar het welzijn van kinderen in de Nederlandse provincies*. Geraadpleegd op 29 november 2022, van <https://www.kinderombudsman.nl/publicaties/rapport-als-je-het-ons-vraagt-2022>.
- De Looze, M., Van Dorsselaer, S., De Roos, S., Verdurmen, J., Stevens, G.W.J.M., Gommans, R., Van Bon-Martens, M., Ter Bogt, T., & Vollebergh, W. (2014). *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. HBSC 2013*. Universiteit Utrecht.
- Dhejne, C., Van Vlerken, R., Heylens, G., & Arcelus, J. (2016). Mental health and gender dysphoria: a review of the literature. *International Review of Psychiatry*, 28(1), 44-57. <https://doi.org/10.3109/09540261.2015.1115753>.
- Diener, E., & Suh, E.M. (1997). Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, 40(1-2), 189-216. <https://doi.org/10.1023/A:1006859511756>.
- Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E., & Smith, H.L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>.
- Duinhof, E.L., Stevens, G.W.J.M., Van Dorsselaer, S., Monshouwer, K., & Vollebergh, W. (2014). Ten-year trends in adolescents' self-reported emotional and behavioral problems in the Netherlands. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 24(9), 1119-1128. <https://doi.org/10.1007/s00787-014-0664-2>.
- Duinhof, E.L., Smid, S.C., Vollebergh, W.A.M., & Stevens, G.W.J.M. (2020). Immigration background adolescent mental health problems: The role of family affluence, adolescent educational level and gender. *Social Psychiatry Epidemiology*, 55(4), 435-445. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01821-8>.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics with IBM SPSS Statistics*. Sage.
- Kalverboer, M., & Zijlstra, E. (2006). *Het belang van het kind in het Nederlands recht. Voorwaarden voor ontwikkeling vanuit een pedagogisch perspectief*. Uitgeverij SWP.
- Kleinjan, M., Pieper, I., Stevens, G.W.J.M., Van de Klundert, N., Rombouts, M., Boer, M., & Lammers, J. (2020). *Geluk onder druk? Onderzoek naar het mentaal welbevinden van jongeren in Nederland*. Trimbos-instituut.
- Kloosterman, R., Akkermans, M., Tummers-van der Aa, M., Wingen, M., & Reep, C. (2021). *Welzijn en stress bij jongeren in coronatijd*. Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Letourneau, N.L., Duffett-Leger, L., Levac, L., Watson, B., & Young-Morris, C. (2011). Socioeconomic status and child development: A meta-analysis. *Journal of Emotional*

- and Behavioral Disorders*, 21(3), 211-224. <https://doi.org/10.1177/1063426611421007>.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2019). *Jaarrapport landelijke jeugdmonitor 2019*. Centraal Bureau voor de Statistiek
- Schmeets, H. (2014). *Bevolkingstrends 2014: Verschillen in sociale samenhang en welzijn tussen provincies*. Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Stevens, G.W.J.M., Van Dorsselaer, S., Boer, M., De Roos, S., Duinhof, E.L., Ter Bogt, T., Van den Eijnden, R., Kuyper, L., Visser, D., Vollebergh, W., & de Looze, M. (2018). *Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland: HBSC 2017*. Trimbos-instituut.
- Stevens, G.W.J.M., Pommer, E., Kempe, H., & Van Zeijl, E. (2009). *De jeugd een zorg. Ramings- en verdeelmodel jeugdzorg 2007*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Ten Brummelaar, M.D.C., Kalverboer, M.E. Harder, A.T., Post, W.J., Zijlstra, A.E., & Knorth, E.J. (2014). The Best Interest of the Child Self-report questionnaire (BIC-S): Results of a participatory development process. *Child Indicators Research*, 7(3), 569-588. <https://doi.org/10.1007/s12187-013-9225-3>.
- UNICEF. (2020). Worlds of influence. Understanding what shapes child well-being in rich countries. Innocenti Report Card 16. UNICEF Office of Research – Innocenti
- Van Dorsselaer, S., De Looze, M., Vermeulen-Smit, E., De Roos, S., Verdurmen, J., Ter Bogt, T., & Vollebergh, W. (2010). *Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland: HBSC 2009*. Trimbos-insituut.
- Vanhee, L. (2007). *Weerbaar en broos: mensen in armoede over ouderschap: een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief*. Katholieke Universiteit Leuven.
- Verschueren, K., & Koomen, H. (2007). *Handboek diagnostiek in de leerlingbegeleiding*. Garant.
- Weinberg, D.W., Stevens, G.W.J.M., Duinhof, E., & Finkenauer, C. (2019). Adolescent socioeconomic status and mental health inequalities in the Netherlands, 2001-2017. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(19), 3605. <https://doi.org/10.3390/ijerph16193605>.
- World Health Organization. (2020). *Spotlight and adolescent health and well-being. Findings from the 2017/2018 health-behaviour in school-aged children (HBSC) survey in Europe and Canada*. International report. WHO Regional Office for Europe.
- Zijlstra, A.E., Post, W.J., De Jong, A., Hopman, M., & Kalverboer, M.E. (2022). The Best Interest of the Child-Self Report (BIC-S): Psychometric properties of the adapted

version BIC-S used as a monitoring's-instrument measuring the quality of the living environment of children from a child's rights perspective.

Bijlage 1

Resultaten t-toetsen en ANOVA's voor de variabelen Gezin, Samenleving en Welbevinden en de socio-demografische factoren en regio

	n	Gezin				Samenleving				Welbevinden			
		M	SD	p	Cohen's d/ Eta-squared	M	SD	p	Cohen's d/ Eta-squared	M	SD	p	Cohen's d/ Eta-squared
Geslacht													
Jongen	682	3.731	.474	<.001	.007	3.488	.534	.002	.006	8.069	1.584	<.001	.013
Meisje	1251	3.704	.456	<.001	.007	3.451	.530	.002	.006	7.787	1.603	<.001	.013
Anders	17	3.311	.657	<.001	.007	3.047	.590	.002	.006	6.529	2.004	<.001	.013
Leeftijd													
8-12 jarigen	751	3.778	.393	<.001	.241	3.564	.482	<.001	.318	8.325	1.481	<.001	.467
13-18 jarigen	1199	3.667	.502	<.001	.241	3.396	.554	<.001	.318	7.592	1.623	<.001	.467
Gezinssamenstelling													
Bij beide ouders	1392	3.759	.400	<.001	.297	3.518	.499	<.001	.300	8.081	1.449	<.001	.395
Bij een van beide ouders (en partner)	390	3.631	.520	<.001	.297	3.366	.526	<.001	.300	7.490	1.655	<.001	.395
Armoede													
Geen weinig geld	1848	3.737	.425	<.001	1.158	3.487	.510	<.001	.950	7.951	1.538	<.001	.926
Weinig geld	102	3.214	.787	<.001	1.158	2.990	.704	<.001	.950	6.490	2.165	<.001	.926
Onderwijsniveau													
Praktijkonderwijs	65	3.613	.687	<.001	.028	3.468	.624	.003	.017	8.292	2.376	<.001	.047
VMBO	168	3.680	.452	<.001	.028	3.368	.584	.003	.017	7.488	1.831	<.001	.047
HAVO	185	3.548	.606	<.001	.028	3.284	.583	.003	.017	7.065	1.573	<.001	.047
VWO of gymnasium	428	3.751	.385	<.001	.028	3.458	.511	.003	.017	7.832	1.391	<.001	.047
Regio													
Noord	184	3.662	.522	.514	.001	3.424	.525	.695	.001	7.717	1.639	.505	.001
Oost	340	3.705	.481	.514	.001	3.470	.506	.695	.001	7.882	1.778	.505	.001
Zuid	494	3.712	.483	.514	.001	3.478	.568	.695	.001	7.919	1.494	.505	.001
West	813	3.721	.449	.514	.001	3.460	.533	.695	.001	7.879	1.618	.505	.001

Bijlage 2

Gemiddelden op Gezin, Samenleving en Welbevinden na correctie

Factoren	Groepen	n _{steekproef}	n _{repr.steekproef}	Weegfactor	Gezin		Samenleving		Welbevinden	
					M _{voor}	M _{na}	M _{voor}	M _{na}	M _{voor}	M _{na}
Geslacht	Man	682	960	1.408	3.731	3.717 ¹	3.488	3.470	8.069	7.927
	Vrouw	1251	973	0.778	3.704		3.451		7.787	
Leeftijdscategorie	8-12 jarigen	751	855	1.139	3.778	3.716	3.564	3.470	8.325	7.914
	13-18 jarigen	1199	1095	0.913	3.667		3.396		7.592	
Gezinssamenstelling	Bij beide ouders	1392	1289	0.926	3.759	3.724	3.518	3.476	8.081	7.919
	Bij één van beide ouders (en partner)	390	494	1.266	3.631		3.366		7.490	
Armoede	Geen weinig geld	1848	107	0.997	3.737	3.243	3.487	3.018	7.951	6.571
	Weinig geld	102	1843	1.051	3.214		2.990		6.490	
Onderwijsniveau	Praktijkonderwijs	65	46	0.707	3.613	3.660	3.468	3.377 ²	8.292	7.515
	VMBO	168	286	1.703	3.680		3.368		7.488	
	HAVO	185	249	1.346	3.548		3.284		7.065	
	VWO of gymnasium	428	265	0.619	3.751		3.458		7.832	
Regio	Noord	184	182	0.989	3.662	3.707	3.424	3.467	7.717	7.883
	Oost	340	386	1.136	3.705		3.469		7.882	
	Zuid	494	876	1.773	3.712		3.478		7.919	
	West	813	387	0.476	3.721		3.460		7.879	
M _{gemiddeld}					3.663	3.628	3.417	3.379	7.741	7.621

$$^1 \text{ Voorbeeldberekening: } M_{na} = \frac{((3.731 \cdot 960) + (3.704 \cdot 973))}{(960 + 973)} = 3.717$$

$$^2 \text{ Voorbeeldberekening: } M_{na} = \frac{((3.468 \cdot 46) + (3.368 \cdot 286) + (3.284 \cdot 249) + (3.458 \cdot 265))}{(46 + 286 + 249 + 265)} = 3.377$$